

*Грималюк А. М.,**асистент кафедри німецької філології**Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника**Малашевська І. Я.,**старший викладач кафедри німецької філології**Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

АКТУАЛЬНІСТЬ ВЖИВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ З РОСЛИННИМИ ТА ТВАРИННИМИ КУЛЬТУРНИМИ СИМВОЛАМИ У ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТАХ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню семантики фразеологічних одиниць з рослинною та анімалістичною символічною складовою, а також їх реалізації у публіцистичному дискурсі ХХІ ст. Культурна значущість фразеологізму підвищується, якщо в його структурі присутня символічна складова, це пов'язано із частою інтерпретацією символу у термінах культури. Розглядаючи фразеологізми як знаки мови ми окреслили поле дослідження виділивши дві тематичні групи (рослинна та тваринна символіка), проаналізували культурну значущість символічних компонентів та сформували мовний матеріал для подальшого аналізу, який проводився на базі п'яти лексикографічних джерел та на корпусах сучасної німецькомовної публіцистики. Емпіричні дані зібрані після 2000 року, що дало нам можливість охарактеризувати сучасні тенденції у вживанні культурно маркованих фразеологічних одиниць. Проведені корпусні дослідження, які підтверджують або спростовують актуальність одних фразеологічних одиниць та архаїзацію інших. Серед рослинної символіки grüner Zweig виділилися частотою вживання у складі фразеологічних одиниць, а отже не втратив своєї актуальності у національній свідомості німецькомовного народу. Фразеологізм in den sauren Äpfeln beißen також показав системне вживання у контексті різного виду трудової діяльності. Спостерігаємо тенденцію до архаїзації фермерської символіки, нульової вживаності ідіом з компонентом «Affe» та низької текстової вживаності ідіом із видами птахів, проте фразеологізми den Vogel abschießen, ein Spatzvogel sein залишаються у частому мовному вживанні через узагальнюючу та загальновідому характеристику компонента Vogel. Ми також простежили певні стилістичні функції вживання обраних нами фразеологічних одиниць, що використовувалися для підсилення експресії, вираження суб'єктивної оцінки автора, для лаконічності та чіткості мовного викладу, привернення уваги читача. Значущість нашої роботи полягає у тому, що наше дослідження слугує певним внеском у фразеологію сучасної німецької мови, результати його можуть знайти застосування у подальшому дослідженні у сфері фразеології та лінгвокультурології.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, ідіома, символ, корпусні дослідження, культура.

Постановка проблеми. ХХІ століття – це, беззаперечно, час технологічного прогресу, а засоби масової інформації відіграють у ньому одну із провідних ролей. Вони володіють

потужним фактором впливу на людей і є складником масової комунікації суспільства, що перебуває у постійному розвитку. Вживання фразеологічних одиниць у мові преси є важливим у побудові газетного тексту, оскільки воно збагачує та оживляє мовний виклад, загострює думку читача на потрібному для автора аспекті та наповнює матеріал емоційним зарядом. Лексеми-символи, які входять до складу фразеологізмів, підвищують їх культурну значущість, відображають ментальні смисли тому не втрачають актуальності для досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фразеологія залишається однією із найбільш досліджуваних галузей мовознавства, проте і досі думки лінгвісти розходяться у розумінні тих чи інших проблем фразеології. Так, на сьогодні відомі понад десяток дефініцій фразеологічної одиниці (далі – ФО), але жодна з них не знайшла загального визнання. Ми схильні притримуватися думки Я.А. Барана, який називає фразеологізми віртуальними знаками мови на зразок словосполучень і речень, з повним або частковим переосмисленням компонентів, призначення яких – вираження номінативно-експресивної функції [1, с. 77]. Їх семантика обов'язково містить денотативно-референтний і конотативний компоненти. Дослідники наголошують, що семантика ФО із символічною складовою є доступнішою й зрозумілішою носіям мови, але їх мотивація є часто затемненою для іноземців, оскільки в культурі кожного народу символи мають свої асоціативні зв'язки [2]. Особливістю символу є те, що він може належати до прямого або опосередкованого світу речей, наприклад: серце – символ любові і душі та вічна сутність, яка в організмі людини виконує провідну функцію [3, с. 28]. Для визначення сутності національно-культурного компоненту у фразеологізмах, науковці В. Баранов та Д. Добровольський також звертаються до поняття «національно-культурна специфіка». Вагомою для неї є внутрішня форма фразеологізмів, яка включає два аспекти – актуальне значення і образна складова. Саме вивчення останньої займає важливе місце у дослідженні цього поняття показуючи відмінності між мовами, які можуть бути культурно-мотивовані [4, с. 260]. Дослідженню культурно-символічних складових ФО присвячено чимало праць різними мовами. Серед науковців, що аналізували дане питання, можемо зазначити: Селіванова О.О. [5]; Самсонова О.В. [6]; Смерчко А. та Смарчко А. [7]; Міщенко О.С., Жайворонок В.В. [8]; Мізін К.І. [9]; Чиренко Т. [10].

Постановка завдання. Для нашого аналізу ми виокремили 200 фразеологічних зворотів німецької мови з рослинними та тваринними символічними компонентами на базі 5 лексикографічних джерел, проаналізували їх значення та перевірили актуальність їх вжитку у текстових корпусах Інституту німецької мови міста Маннгайм (Німеччина). Перевірка вживаності та реального текстового функціонування фразеологізмів, їх емпірична верифікація, полегшилася із розвитком корпусного методу [11]. Кількісно обраховані висновки показують переважання у мовному світогляді народу певних актуальних ФО на основі реального текстового вживання. У німецькомовному середовищі популярним корпусом являється Cosmas (IdS) согра інституту німецької мови міста Маннгайм, що включає збірку з писемних німецькомовних сучасних та історичних текстів (50,6 мільярдів слів станом на 02.02.2021), серед яких представлені художні, науково-популярні, публіцистичні та ін.. жанри. Також можна ознайомитися із підкорпусом усного мовлення, що включає аудіозаписи сучасної розмовної мови та діалектів носіїв мови [12]. Для нашого аналізу ми відбирали публіцистичні тексти, що датуються з 2000 до 2021 року.

Популяризація та доступність у роботі цією корпусною базою ми не могли оминати стороною, тому обрали її для свого дослідження. Це дасть змогу прослідкувати певні тенденції та особливості вживаності цих фразеологічних зворотів, виокремити архаїзовані, розглянути їх стилістичні функції у публіцистичних текстах.

Виклад основного матеріалу. Природний чинник впливає на розвиток суспільства, він відіграє ключову роль у формуванні тих чи інших видів діяльності та розвитку праці. Це відображається у комунікації. Вважається, що найбільшу кількість німецьких фразеологізмів дала епоха Середньовіччя, епоха лицарів та турнірів, буденність селян та воєнні події. Проте, достатньо численною групою з національно-культурною семантикою, вважають групу ФО, що відображає особливості природно-географічного середовища [13, с. 12]. Фразеологізми цієї категорії і стали об'єктом нашого дослідження. Для лексикографічної вибірки ми, опираючись на класифікацію за І.І. Чернишової, виділили: фразеологічні єдності (*Ins Gras beißen, j-n auf den Hund bringen, auf die Palme bringen, faule Fische*) фразеологічні сполучення (*Schimpfen wie ein Rohrspatz, dumm wie Bohnenstroh sein, Sich freuen wie ein Stint /Schneekönig*), фразеологічні вирази (*Alles ist für die Katze! Das ist, um auf die Akazien zu klettern! hol' s der Kuckuck! As Esel geboren, als Esel gestorben*) [14]. До класифікованих розрядів увійшли ФО: з рослинними компонентами (дерева та їх частини, квіти, трави, сільськогосподарські культури, фрукти, овочі і т.п.) – *Graß, Baum, Zweig, Rose, Lilie, Akazien, Veilchen, Holz, Palme, Stroh, Bohnenstroh, Birne, Apfel, Zitrone, Gemüse, Spargel, Kohl, Pilz, Pfeffer, Weizen, Reis, Dorn, Häcksel*; з анімалістичними (свійські та дикі тварини, птахи, комахи, плазуни, риби та ін..) – *Tier, Fisch, Kuckuck, Katze, Maus, Hund, Esel, Pferd, Gans, Hühnchen, Ziege, Schwein, Ente, Sau, Kalb, Ochsen, Kuh, Affe, Vogel, Elefant, Laus, Löwe, Biene, Schaf, Uhu, Bär, Wolf, Natter, Ratte, Bär, Hecht, Kalb, Spinne, Made, Schneekönig, Stint*. У ході нашого дослідження, ми визначили, що не всі компоненти наділені символічною значущістю. Розглянемо найбільш поширені та відомі символічно марковані фітоніми та зооніми, що входять до складу нашої вибірки.

Zweig у ФО: auf (keinen) einen grünen Zweig kommen – (не) добутися успіху, удачі – походить із Біблії, з XV ст. складова *grüner Zweig* символізує у національній свідомості німецького народу добробут, процвітання, нове життя, вона закріплена у казці Братів Грімм «Die drei grünen Zweige», та одночасно виступає алюзією на неї [13, с. 39].

Weizen у ФО: Sein Weizen blüht (іюму щастять); Dankbarkeit und Weizen gedeihen nur auf gutem Boden. Урожай пшениці у німецькомовній культурі вважався успіхом та великою удачею, оскільки тамтешні землі не відзначалися хорошою родючістю [15, с. 33].

Kohl у ФО: aufgewärmter Kohl – стара пісенька, стара історія; *das macht den Kohl nicht fett* – з цього мало толку, *Kohl reden* – верзти нісенітницю. Користь цього продукту люди відмічали здавна, він був одним з головних сільськогосподарських культур. А квашену капусту (*Sauerkohl*) вважали цілющим засобом від недуг [15, с. 34].

Spargel. Давня овочева культура, появилася у Німеччині в 1567 р. і вважається вишуканим продуктом. Її форма лягла в основу образу *den Spargel quer essen können* – мати великий рот; бути хвальком [13, с. 44].

Bohnen. Бобові займали провідне місце серед інших культур, вони були багатофункціональні, їх вживали люди, вони слугували кормом для тварин, добривом для ґрунту. Порівняння *dürr, lang wie eine Bohnenstange* в основу цієї метафори покладено спосіб росту рослини. Сухі стебла фасолі відзначаються міццю та твердістю *etw. ist hart, zäh wie Bohnenstroh*, а також пустотою у середині *dumm wie Bohnenstroh* [13, с. 40].

Pfeffer – спеція, яка цінувалася на вагу золота. Купців, що спекулювали на торгівлі перцем називали „Pfeffersack“. Часто ФО з цим компонентом наділені негативною конотацією з вираженою експресивністю: *das ist starker Pfeffer! – Це нахабство!; der soll bleiben, wo der Pfeffer wächst! – тримайся подалі звідси!; im Pfeffer liegen – сісти в калюшу; j-n ins Pfefferland wünschen – послати геть, під три чорти* [13, с. 40].

Квіткова символіка представлена такими компонентами, як: *Rose* – символ радості, чистоти та цнотливості; *Lilie* – символ надії, що прийшов з античності; образ печалі; *Veilchen* – улюблена квітка Йоганна Вольфганга фон Гете, символ пробудження природи та весни. ФО: *auf Rosenblüten liegen Eine Rose unter Dornen; Dastehen wie eine geknickte Lilie; jmd hat ein Gemüt wie ein Veilchen* [13, с. 47–48].

Hase – символічна складова, що відображена у значній кількості німецьких ФО. Прудкість та швидкість цієї тварини лягла в основу ФО, що описують досвід, професіоналізм, успіх та позитивний розвиток певної діяльності: *wissen, wie der Hase läuft, ein alter Hase*. Цьому позитивно-конотаваному образу протиставляється поняття невдачі: *Mir ist ein Hase über den Weg gelaufen (кішка перебігла дорогою)* – тобто у німецькомовній та українській культурах символічна складова виражена різними зоонімами, що потрібно враховувати при перекладі. Поняття «боягуз» передається через ФО: *Hans Hasenfuß; Hasenherz haben; einen Hasen im Busen haben* [13, с. 53].

Schwein (Sau). Вирощування свиней займало вагому нішу у фермерстві на території Німеччини до XVIII ст. Роль цієї тварини у житті німецького народу відобразилася у їх

традиціях та мові. Вона стала символом удачі, багатства, що зберігся і на сьогоднішній день – *jmd. hat Schwein (jmd hat Sau)*. У німецькій фразеології не обійшлося без ФО з цією символічною складовою, проте їх конотація не завжди позитивна: *Das Schwein am Schwanz haben; Das ist unter aller Sau; Blüten wie ein Schwein; ein armes Schwein sein; fett wie ein Schwein* [13, с. 55].

Bär – метафоричне відображення незграбності, грубості (*Ein ungeleckter Bär; Er brummt wie ein Bär*), лінощів (*auf der Bärenhaut liegen*) величі у різних проявах (*gesund wie ein Bär; hungrig wie ein Bär*) [13, с. 56].

Schaf – з цією лексемою зустрічаємо негативно марковані ФО, що характеризують людину наділену негативними якостями – *Ein räudiges Schaf steckt die ganze Herde an; Sich vom Schaf beißen lassen*. ФО *Wölfe im Schafskleidern/ Ein Wolf im Schafspelz sein* – вперше згадується у Євангелії від Матвія 7, 15 і вживається для характеристики лицемірних людей, ключовим символом є образ хижої тварини – вовка, який прикидається миролюбною та безпечною овечкою, що не несе жодної загрози [13, с. 58].

Провівши текстову перевірку обраного матеріалу ми виявили певні закономірності його вживання у публіцистичному дискурсі:

Високу актуальність зафіксовано у ФО *einen grünen Zweig kommen* [16, 17, 18, 19] – 348 Korpora und 1111 Treffer, яка перевищує вживаність негативно маркованого фразеологізму *auf keinen grünen Zweig kommen* – *etw. 350 Korpora 800 Treffer*. Ми пояснюємо такі результати і досі актуальною символічною складовою *grüner Zweig* у національній свідомості німецького народу, що є алюзією на казку Братів Грімм «Die drei grünen Zweige» [13, с. 39]. Приклад вживання у джерелі *Tages-Anzeiger* (31.01.2018, S. 35) де мова йде про інтернет-платформу *Youtube* та проблеми з якими зіштовхнулися ютубери, особливо, таких маленьких країн як Швейцарія: *Youtube steckt in der Krise. Wird es in kleinen Ländern wie der Schweiz mit überschaubarem Publikum quasi unmöglich, mit Videos ein Auskommen zu finden?... Neue Youtuber können nicht von Beginn weg Kleinstbeträge als Einnahmen anhäufen, sondern müssen erst ein ordentliches Programm zusammenstellen, bevor sie auf einen grünen Zweig kommen* [20].

in den sauren Apfel beißen (бути змушеним робити щось неприємне) [18, 19] – *etw. 400 Korpora 1500 Treffer* – залишається актуальною ФО показавши високу текстову кодифікацію. Часто вживається у контексті складної та виснажливої праці, наприклад *Luxemburger Tageblatt* (14.06.2018): *Ein bisschen mehr Streik. Den Mitarbeitern bleibt oft nur der lange und teure Weg vor Gericht. Viele Menschen machen sich diese Mühe jedoch nicht. Sie verlassen den Betrieb oder beißen in den sauren Apfel. Manch einer traut sich auch nicht, aufzumucken* [21].

Цитати відомих особистостей, літературних персонажів, алюзія на яких, утворює конотативне навантаження, залишаються актуальними: *Du bist wie eine Blume* [22] (Г.Гайне) виявлена у 60 корпусах та *gut gebrüllt, Löwe!* [17] (цитата з В.Шекспіра) – у 200 корпусах. Наприклад, видання «*Nürnberg Nachrichten*» (07.06.2018, S. 12) публікувало статтю у якій йшлося про дискусію між архітекторами та гостями: *Gut gebrüllt, Löwe. Nicken bei den Architekturclub-Gästen. Doch die Würstchen- und Falafelbuden, davon ist auszugehen, werden Nürnberg attraktivste Plätze bis zum Sankt-Nimmerleins-Tag bela-*

gern. Eine kritische Baukultur-Debatte jenseits der Experten-Zirkel kommt in Nürnberg auch darüber nur schwer in Gang [23].

Серед ФО з рослинною символікою, які описують притивні розумові здібності в образливій формі актуальними вважаємо з символічними складовими *Stroh / Bohnenstroh*: *An dummen Leuten sind Rüben und Sack verloren – 0; Heu und Stroh im Kopfe haben – 0; Stroh im Kopf haben – 37 Korpora 46 Treffer; Dumm wie Bohnenstroh – 50 Korpora 60 Treffer*. Наприклад, у статті **Es brennt im Hause Trump**, що вийшла у джерелі **Sonntagsblick** (07.01.2018) бізнесмен, банкір, колишній радник президента Америки Д. Трампа – Стівен Беннон – висловлюється про Д. Трампа та його доньку у грубій манері: *Der «leninistische Rechtspopulist» beschreibt den 45. Präsidenten der USA als inkompetent, ungebildet und desinteressiert. Tochter Ivanka sei «dumm wie Bohnenstroh», ihr Gatte Kushner ein skrupelloser Geschäftemacher und Karrierist* [24].

Для опису низького рівня інтелекту використовують символіку таких тварин: *Esel, Ratte, Gans, Ziege, Ochse, Mondkalb, Hammel*. Несподіваним став результат з нульовою або мінімальною текстовою фіксацією більшості ФО з цими компонентами: *Auf einen Eselkopf sind Laugen umsonst – 0; eine Ratte im Kopfe haben – 0; dumm wie ein Ochse – 1; eine dumme Ziege – 5 Korpora 6 Treffer*. Найпродуктивніша ФО – *eine dumme Gans* (30 Korpora 45 Treffer). Приклад наводимо з джерела **Tages-Anzeiger** (04.12.2008, S. 20) де у статті мова йде про акторку Елізу Плюсс та її коментар на отриману роль у фільмі: **E08/DEZ.00812 Tages-Anzeiger, 04.12.2008, S. 20; Als Superzicke tritt sie nur im Kino auf Dabei hatte Elisa Plüss ursprünglich für die Rolle des anderen Mädchens im Film vorgesprochen, für die nette, etwas schüchternere Zoe. Dass der Regisseur, Christoph Schaub, dann auf die Idee kam, sie als Sabrina zu besetzen, kam schnell und überraschend. «Darum habe ich mir zuerst gar keine grossen Gedanken darüber gemacht, was es für mich bedeutet, so eine dumme Gans zu spielen»** [25].

Загалом спостерігаємо тенденцію до архаїзації фермерської символіки у сучасному мовному вжитку. ФО *Eine Sau haben* [19] була витіснена актуальнішою ФО з компонентом *Schwein – Schwein haben* [17, 18, 19, 22] 136 Korpora (193 Treffer): **Schwein gehabt: Zweimal zum Glück und einmal zum Unglück: Viele decken sich ja gerade zu Jahresbeginn gerne mit Glücksbringern aller Art ein. Da gibt es vierblättrige Kleeblätter, Schornsteinfeger und Schweine. Und manchmal muss man ja auch Schwein haben. Wie unsere Leserin Inge Kohl aus Wissen schreibt** [26]. Проте, ми зафіксували варіанти актуального вживання ФО з цим компонентом: *Einen zur Sau machen – etw. 190 Korpora 300 Treffer; Das ist unter aller Sau – 26 Korpora 32 Treffer*. Незафіксовані ФО: *es so dick hinter den Ohren haben wie die Sau die Läuse – 0, Passen wie der Sau das Halsband – 0*.

Серед стилістичних функцій кодифікованих нами фразеологізмів з даним компонентом ми виявили випадки редуцції. Така зміна синтаксичної структури дає ефект компактної, виразної подачі матеріалу наприклад: *Wie eine gesengte Sau* [19] – 30 Korpora 40 Treffer вживалася у текстах без компонента «*Sich benehmen*», описує негативну поведінку одного з учасників дорожньо-транспортної пригоди, яка залишила неприємний спогад у свідомості автора розповіді: **Sonntagsblick, 08.04.2018; «Dass mir alle zulächeln, ist mir am wichtigsten»: Nein. Vor Jahren hat mich ein Freund auf dem Motorrad**

mitgenommen. Er ist wie eine gesengte Sau gefahren. Dann sind wir gestürzt. Danach bin ich nie mehr auf ein Motorrad gesessen. Diese Episode hatte mich zunächst vom Motorrad distanziert. Aber heute liebe ich es als Zuschauer! [27].

ФО з такими тваринними компонентами як: *Pferd, Esel, Kalb*, показали нульову та мінімальну текстову маркованість: *den Pferdefuß wittern – 1; j-m einen Esel bohren – 0; Ein Esel in der Löwenhaut – 0; Ein Esel unter Bienen sein – 0; Sich auf den Esel setzen lassen – 0; Als Esel geboren, als Esel gestorben – 0; das Kalb ins Auge schlagen – 0; Jmd hat ein Kalb abgebunden – 0.*

Єдиною системною ідіомою є *eine lahme Ente* [17] – *etw. 300 Korpora 640 Treffer*. Наприклад, у виданні **Berliner Zeitung (21.10.2014)** у статті на політичну тематику, де мова йшла про американський сенат та президента Барака Обаму, в адрес якого і був вжитий фразеологізм: **Das Wahlkampfvirus. ... Nur sechs Senatsposten bräuchten die Republikaner zu gewinnen, dann müsste Obama in den letzten beiden Jahren seiner Amtszeit gegen eine republikanische Mehrheit in beiden Häusern des US-Parlaments regieren. Dann wäre er eine "lahme Ente", wie die Amerikaner sagen, und die Konservativen könnten den Präsidenten noch mehr blockieren, als sie es in den vergangenen Jahren ohnehin schon getan haben** [28].

ФО у яких вказаний вид птахи відзначилися мінімальним текстовим маркуванням: *Sich freuen wie ein Scheekönig – 0; Turteln wie die Tauben – 2 Korpora und 2 Treffer*. Проте, ФО з компонентом *Vogel* у значенні «зазнати успіхів у чомусь, добитися високих результатів» показали результати хорошої текстової вибірки: *blauer Vogel 25 Korpora 25 Treffer; Den Vogel abschießen 212 Korpora und 374 Treffer; Den Vogel abgeschossen haben – 200 Korpora, 500 Treffer; Ein Spaßvogel sein – 140 Korpora 230 Treffer*. Наприклад, у джерелі «**Spiegel-Online**» (31.07.2013) вживається ФО *blauer Vogel* [17, 19] чия національна конотація підсилена кольоровою символікою. У статті йдеться про найшвидший транспортний засіб *Der Bluebird CN 7* на котрому було встановлено швидкісний рекорд у 1964 році, та про те, чому Малкольм Кемпбелл (британський автогонщик, яхтсмен, рекордсмен світу по швидкості) обрав для нього це найменування: **Blauer Blitz: Die Bezeichnung Bluebird hatte bereits Malcolm Campbell eingeführt: Er entlieh sie einem gleichnamigen Theaterstück, in dem ein blauer Vogel das Glück symbolisiert. Don Wales pflegt wie sein Onkel Donald Campbell diese Tradition, wobei letzterem das Glück letztendlich versagt blieb. Er starb in einem Rennboot, das auch auf den Namen Bluebird getauft war – beim Versuch, einen Geschwindigkeitsrekord aufzustellen** [29].

Нульова та часткова текстова маркованість з компонентом «*Kuckuck*»: *Zum Kuckuck gehen – 9 Korpora 9 Treffer; Alles ist zum Kuckuck/scher dich zum Kuckuck/geh zum Kuckuck! – 0/ 5 Korpora 5 Treffer/ 3Korpora 3 Treffer; Hol dich der Kuckuck! – 2 Korpora 2 Treffer; (hol' s der Kuckuck! – 0); j-m ein Kuckucksei einschmuggeln – 1; undankbar wie ein Kuckuck sein – 0; j-n zum Kuckuck jagen – 1; Der hört den Kuckuck nicht mehr rufen – 0; Du undankbarer Kuckuck! – 0. У переліку присутні компаративні та модально-вигуківі вирози, що використовувалися для вираження експресивної функції у текстах, наприклад у виданні **Mannheimer Morgen (27.03.2004): Die "verrückte" Stunde fühlt sich übergangen. "Pass künftig besser auf! Und jetzt geh zum Kuckuck oder sonst wohin und lass mich meine Arbeit machen!"** [30].*

Низьку актуальність текстової кодифікації ми схильні пояснювати архаїзованим символічним компонентом, а також характерністю вживання таких ФО в усному мовленні або неофіційному письмовому спілкуванні.

Нульове текстове вживання спостерігаємо у ФО з архаїзованим тваринним компонентом «*Affe*» для позначення негативних та позитивних якостей. Цей компонент-зоонім був символом дурості й блазенства у Середньовіччі, у сучасній німецькій мові він слугує також для характеристики веселої чи закоханої до нестями людини: *einen Affen an j-m gefressen haben; einen Affen tanzen lassen; den Affen loslassen; ist ein (wahrer) Affentanz, Ein dämlicher Affe; Sich wie ein wildgewordener Affe benehmen; So ein blöder Affe!; Wie vom wilden Affen gebissen sein*. Низьку частотність зафіксовано у ФО *seinem Affen Zucker geben – 15 Korpora und 18*

ФО з лексемами «*Hund*» та «*Katze*» показали результат від 0 до 1700 корпусів. Семантика фразеологізмів виражає поняття нещирої людини, поганого становища у житті, недовіри, занепаду і т.п. Відсутні у текстах: *auf den Hund sein; Bissige Hunde fahren in jeden Stein; Bissige Hunde haben zerrissene Ohren; das macht ja den Hund in der Pfanne verrückt; der Knüppel liegt bei dem Hunde; hol ihn der Hund!; wie die Hunde um einen Knochen raufen; Blöder Hund; Alles ist für die Katze; Da ist die schwarze Katze dazwischengekommen; eine falsche Katze; mit j-m die Strebekatze ziehen*. Для більшості з вище зазначених фразеологізмів характерна структура речення, що є причиною низької текстової кодифікації.

Зафіксовані текстові вживання: *j-n wie einen Hund behandeln – 25 Korpora 40 Treffer; Ein krummer Hund – 10 Korpora 10 Treffer; heulen wie ein Schloßhund – 3 (80 Treffer 1953–1999); frecher Hund, feiger Hund, scharfer Hund – 30 Korpora 50 Treffer; 25 Korpora 30 Treffer, 98 Korpora 120 Treffer; j-n, etw auf den Hund bringen – 100 Korpora 100 Treffer; Schlafende Hunde wecken – etw. 150 Korpora 250 Treffer u.a.* Найактуальнішою вважаємо ФО *auf den Hund kommen* [16, 17], яка зустрічалася у більше ніж 1500 корпусах, описує людину, що попадає у складне становище, занепадає. Дана ФО витіснила з мовного вжитку *auf den Hund sein – 0*.

Висновки. Отже, Під час аналізу усього текстового корпусу, ми виявили певні закономірності у вживанні символічно-маркованих ФО з позитивною і негативною конотацією, які на нашу думку варто виділити, наприклад, збереження актуальності культурно-маркованого фразеологізму *einen grünen Zweig kommen*; нульова вживаність ідіом з компонентом «*Affe*» у двох семантичних полях – позитивному та негативному, цей компонент втратив свою метафоричну актуальність для позитивно конотованих ФО в значенні «веселощів» (*z. B. den Affen loslassen*), а для негативно конотованих як символ людини «несповна розуму», «телепня» (*Ein dämlicher Affe*). Окрім архаїзації цього тваринного компонента, нами було виявлено часткову втрату актуальності ідіом з фермерською символікою тварин таких як наприклад: *Katze* (у значенні *недружніх стосунків, погані людини і т.п.*), *Sau* (у значенні «бути пройдисвітом»), *Ziege* (у значенні «відсутності розумових якостей у жінки або дівчини»), *Esel* (у значенні «відсутності розумових якостей у чоловіка або хлопця»), *Kalb* (у значенні *образи; хворобливого відчуття у шлунку*) – у негативно конотованих ідіомах, та *Ochsen* (у значенні *неймовірного щастя*), *Kalb* (у значенні

неймовірної радості) в ідіомах з позитивною конотацією. Окрім неактуальності ідіом із компонентами фермерської лексики, нульову та часткову текстову маркованість виявлено у негативно конотованих ФО з компонентами *Kuckuck*, та позитивно конотованих ФО з компонентами *blauer Vogel* (присутній також кольоровий культурний символ), *Scheekönig*. Це вказує на мінімальну актуальність ідіом саме із видами птахів, оскільки ФО *den Vogel abschießen, ein Spaßvogel sein* залишаються у достатньому мовному вживанні через узагальнюючу та загальновідому характеристики компонента *Vogel*. Серед стилістичних функцій досліджуваного емпіричного корпусу ми виділили: трансформацію ФО (редукція) – використовують для лаконічності викладу мовного матеріалу; часто вживані алюзії служать засобом передачі для читача певної асоціації чи згадки; вживання стилістичних фігур, таких як: метафори, гіперболи, перифрази, що насичують мовний текст образністю, емоційністю, індивідуалізацією автора; використання модально-вигуківих виразів як передача експресивної функції. Вважаємо, що перспективу дослідження можуть складати інші ФО з національно-культурною специфікою та їх глибший текстовий аналіз, що стане неодмінним вкладом у розвиток лінгвокультурології та фразеології.

Література:

- Баран Я.А. Фразеологія у системі мови. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. 176 с.
- Гордій О.М. Фразеологічні експresi ви і комунікативи сучасної німецької мови в інтернет-текстах: автореф. дис. ...кандидата філологічних наук: 10.02.04. Львів, 2016. 21с.
- Грималюк А.М. Експліцитне та імпліцитне вираження конотації в цілісних ідіомах із культурними символами (на матеріалі публіцистичних текстів німецькомовної преси) *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського: науковий журнал*. 2020. Том 31 (70). №4. С. 160–164.
- Баранов А.Н., Добровольский Д.О. Аспекты теории фразеологии. Москва : Знак, 2008. 565 с.
- Селіванова О.О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти). Київ-Черкаси: Брама, 2004. 276 с.
- Самсонова О.В. ФО з рослинним компонентом на позначення інтелектуальних здібностей людини. Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД: Матеріали І Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції: Збірник наукових праць. Переяслав-Хмельницький, 2012. С. 256–257
- Смерчко А. та Смарчко А. Словесні образи символи, які формують фразеологічні одиниці: лексикографічний аспект (на матеріалі української, російської та польської мов). URL: https://dspu.edu.ua/native_word/wpcontent/uploads/2016/04/2015_24.pdf (дата звернення: 15.12.2022)
- Мищенко О.С., Жайворонко В.В. Символіка імені в контексті етнокультури. *Науковий вісник Кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету*. 2001. Вип. 5, С. 106–115.
- Мізін К.І. Компаративна фразеологія. Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2007. 168 с.
- Чиренко Т. Лінгвістична база даних «Зооморфний код культури в українській та англійській фразеології»: структура та функції. *Лінгвокомп'ютерні дослідження*. Вип. 13. Вінниця : ДонНУ ім. Василя Стуса, 2020. С. 53–59.
- Остапович О.Я. Корпусний аналіз текстових електронних масивів у вивченні фразеології іноземних мов. Методологічні принципи, практична аплікація, межі й застереження. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2008. №5, С. 391–399.
- Das Deutsche Referenzkorpus (COSMAS II) [Електронний ресурс] URL: <http://www.ids-mannheim.de/cosmas2/> (дата звернення: 15.12.2022)
- Мальцева Д.Г. Германия: Страна и язык: Landeskunde durch die Sprache: Лингвострановедческий словарь. М.: «АСТ, Русские Словари, Астрель», 2001. 416 с.
- Чернышева И.И. Немецкая фразеология и принципы ее научной систематизации / Бинович Л.Э. и Гришин Н.Н. Немецко-русский фразеологический словарь. Москва: Русский язык, 1975. 656 с. С. 651–656.
- Мальцева Д.Г. Країнознавство через фразеологізми: посібник з німецької мови. Москва: Высшая школа, 1991. 170 с.
- Бинович Л.Э., Гришин Н.Н. Немецко-русский фразеологический словарь. М.: «Русский язык», 1975. 656 с.
- Гавриш В. І., Пророченко О. П. Німецько-український фразеологічний словник. К.: Радянська школа, 1981. Т. I, II.
- Röhricht Lutz. Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten (Band 1–5). Freiburg, Basel, Wien, Herder, 1995.
- Duden – Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten. Wörterbuch der deutschen Idiomatik hrsg. und bearb. von Günter Drosdowski und Scholze-Stubenrecht. Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich : Dudenverl., 1992. S. 864.
- Matthias Schüssler. Youtube steckt in der Krise. 31.01.2018. // Tages-Anzeiger. URL: <https://www.tagesanzeiger.ch/digital/internet/youtube-steckt-in-der-krise/story/12933338> (дата звернення: 13.05.2019)
- Ein bisschen mehr Streik. 14.06.2018. // Luxemburger Tageblatt. URL: <https://www.tageblatt.lu/meinung/kommentar/ein-bisschen-mehr-streik/> (дата звернення: 20.06.2019)
- Duden: Zitate und Aussprüche: [Herkunft und aktueller Gebrauch; rund 7500 Zitate von der klassischen Antike bis zur Gegenwart] / hrsg. von Werner Scholze-Stubenrecht; Anja Steinhauer. Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich: Dudenverl., 2008. 960 S.
- Nürnberger Nachrichten. Einfach mal abräumen, was da herumsteht Wenn Architekten über Baukultur diskutieren, hören viel zu oft nur Architekten zu. 07.06.2018, S. 12. // COSMAS II. URL: <http://www.ids-mannheim.de/cosmas2/> (дата звернення: 5.06.2019)
- Sonntagsblick. Es brennt im Hause Trumpf. 07.01.2018. // COSMAS II. URL: <http://www.ids-mannheim.de/cosmas2/> (дата звернення: 20.06.2019)
- Tages-Anzeiger. Als Superzicke tritt sie nur im Kino auf. 04.12.2008, S. 20 // COSMAS II. URL: <http://www.ids-mannheim.de/cosmas2/> (дата звернення: 15.12.2022)
- Schwein gehabt: Zweimal zum Glück und einmal zum Unglück. 13.01.2018, S. 13. // Rhein-Zeitung URL: https://www.rhein-zeitung.de/region/aus-den-lokalredaktionen/kreis-altenkirchen_artikel,-wochennachlese-von-sonja-roos-schwein-gehabt-zweimal-zum-glueck-und-einmal-zum-unglueck-_arid,1755789.html (дата звернення: 13.05.2019)
- Sonntagsblick. «Dass mir alle zulächeln, ist mir am wichtigsten». 08.04.2018. // COSMAS II. URL: <http://www.ids-mannheim.de/cosmas2/> (дата звернення: 10.07.2019)
- Berliner Zeitung. Das Wahlkampf-virus. 21.10.2014. // COSMAS II. URL: <http://www.ids-mannheim.de/cosmas2/> (дата звернення: 20.06.2019)
- Spiegel-Online. Blauer Blitz. 31.07.2013. // COSMAS II. URL: <http://www.ids-mannheim.de/cosmas2/> (дата звернення: 5.06.2019)
- Mannheimer Morgen. Die "verrückte" Stunde fühlt sich übergangen. 27.03.2004. // COSMAS II. URL: <http://www.ids-mannheim.de/cosmas2/> (дата звернення: 20.06.2019)

Hrymaliuk A., Malashevskaya I. Actuality of using German phraseological units with plant and animal cultural symbols in publicistic texts

Summary. The article deals with the study of the semantics of phraseological units with plant and animal symbolic components, as well as their implementation in journalistic discourse of the XXI century. Cultural significance of phraseology increases if there is a symbolic component in its structure, this is due to the frequent interpretation of the symbol in cultural terms. Considering idioms as signs of language, we outlined the field of research by distinguishing two thematic groups (plant and animal symbolic), analyzed the cultural significance of symbolic components and formed linguistic material for further analysis, which was conducted on the basis of five lexicographic sources and on the corpora of modern German-speaking publishers. Empirical data were collected after the year 2000, which gave us the opportunity to characterize modern trends in the use of culturally marked phraseological units. Corpus studies were conducted, which confirm or refute the relevance of some phraseological units and the archaism of others. Among the plant symbolism, *grüner Zweig* stood

out by the frequency of use as a part of phraseological units, and therefore did not lose its relevance in the national consciousness of the German-speaking people. Phraseologism *in den sauren Apfel beißen* also showed systematic use in the context of various types of labor activity. We observe a tendency towards the archaization of farm symbolism, zero use of idioms with the component "Affe" and low textual use of idioms with bird species, however, the phraseologisms *den Vogel abschießen*, *ein Spaßvogel sein* are found in frequent language use due to the generalizing and well-known characteristic of the component *Vogel*. We also traced certain stylistic functions of the use of phraseological units chosen by us, which were used to strengthen the expression, to express the subjective assessment of the author, for the brevity and clarity of the text, to attract the attention of the reader. The significance of our work lies in the fact that our research represents a certain contribution to the phraseology of the modern German language, its results can be used in further research in the field of phraseology and linguoculturology.

Key words: phraseology, idiom, corpus research, symbol, culture.